

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

СЕНАТУ

УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Извештај комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

ПРИЗОРИ ИЗМЕЂУ ПРИРОДЕ И АРХИТЕКТУРЕ

**Кадрирани фрагмент као симбиоза елемената природних
и вештачки створених форми**

Изложба графика и цртежа

кандидаткиње Надежде Марковски

Наставно-уметничко веће Факултета ликовних уметности у Београду донело је одлуку о формирању комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта кандидаткиње Надежде Марковски, под називом ПРИЗОРИ ИЗМЕЂУ ПРИРОДЕ И АРХИТЕКТУРЕ – Кадрирани фрагмент као симбиоза елемената природних и вештачки створених форми, Изложба графика и цртежа, у саставу:

1. мр Жарко Смиљанић, редовни професор ФЛУ, Београд, ментор
2. др Владимир Милановић, доцент ФЛУ, Београд
3. др Бранко Раковић, ванредни професор ФЛУ, Београд
4. др Александар Младеновић, ванредни професор ФЛУ, Београд
5. мр Гордана Петровић, редовни професор, ФПУ, Београд

Комисија Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности подноси следећи
ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Надежда Марковски рођена је 1972. у Београду. Дипломирала је на Факултету ликовних уметности у Београду 2003. године, где је магистрирала 2005. године. Тренутно је на докторским уметничким студијама на Факултету ликовних уметности Универзитета уметности у Београду. Члан је УЛУС-а од 2004. године. Један је од оснивача уметничке групе Лихт Блау која је настала 2002. године у Београду. Такође је један од покретача часописа за неговање класичних графичких техника, „Ауторски отисак“.

Самосталне изложбе

2015.

- Нови Сад, Мали ликовни салон КЦНС: изложба цртежа „Између природе и архитектуре“
- Београд, Уметничка галерија Стара капетанија: докторска изложба
- Београд, галерија СУЛУЈ: изложба цртежа

2008. Београд, галерија СУЛУЈ: изложба графика „Шах–Мат“

2007. Париз, Француска, галерија *Cite des Arts*: изложба графика

2006. Београд, галерија Графички колектив: магистарска изложба

2004. Палермо, Италија, галерија *Viviarte*: изложба графика

2002. Београд, галерија Енергопројекта: изложба графика

1998. Београд, галерија Енергопројекта: изложба слика

Колективне изложбе

2014.

- Београд, Галерија акварела А: „Треће међународно бијенале акварела“
- Мајданпек, Петровац на Млави, Београд: Пета међународна изложба „Уметност у минијатури - Мајданарт 2014.“
- Шабац, галерија Културни центар Шабац: „21. изложба цртежа“
- Београд, галерија Центар за културу Раковица: „Графичари“
- Београд, Уметничка галерија Стара капетанија: „Земунски салон“
- Ниш, Галерија савремене ликовне уметности - Павиљон у тврђави: „Друго међународно бијенале мале графике ГКН“ (Графички круг Ниш)
- Зрењанин, Културни центар Зрењанина, изложба, Панчево, Културни центар Панчева: „30x30“
- Београд, Галерија 73: „Колонија Ада“

2013. Београд, галерија Траг: „Међународна изложба минијатуре“

2011. Сарајево, Босна и Херцеговина, Градска галерија Collegium Artisticum, изложба: „Пергамент Србија“

2010.

- Париз, Француска, UNESCO, изложба: „Пергамент Србија“
- Врање, галерија Народног музеја: изложба графика уметничке групе Лихт Блау
- Београд, галерија Феникс: изложба уметничке групе Лихт Блау
- Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: Јесења изложба
- Београд, галерија Графички колектив: изложба мале графике

2009. Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: Пролећна изложба

2008.

- Тетово, Македонија: Меѓународно бијенале мале графике
- Београд, галерија УЛУС: изложба графика „Поетски простори“
- Шабац, Дом културе Вера Благојевић: 17. изложба малог формата
- Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: Јесења изложба
- Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: Бијенале графике
- Београд, галерија СУЛУЈ: новогодишња изложба ”Total art sale“
- Палермо, Италија, галерија Jord Art: изложба графика уметничке групе Лихт Блау

2007. Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: Бијенале цртежа и мале пластике

2006.

- Марамуреш, Румунија, Флореан музеј: 9. меѓународна изложба мале графике
- Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: „Метод графика“
- Сеул, Јужна Кореја, културни центар - галерија Нури: „Изазови српске графике“
- Шабац, Дом културе Вера Благојевић: 15. изложба малог формата
- Херцег Нови, галерија Sue Ryder: изложба графика уметничке групе Лихт Блау
- Београд, Центар за графику и визуелна истраживања: изложба графика уметничке групе Лихт Блау

2005.

- Кован, Вируинва, Белгија, Музеј малог формата: Годишњица Анри Матиса
- Београд, Уметничка галерија Стара Капетанија: Пролећна изложба
- Остров, Пољска, Музеј Миаста: 11. бијенале мале графике
- Тетово, Македонија: Меѓународно бијенале мале графике
- Београд, галерија Графички колектив: Мајска изложба графике
- Зрењанин, Савремена галерија: изложба графика уметничке групе Лихт Блау

2004.

- Смедерево, Музеј у Смедереву: изложба графика уметничке групе Лихт Блау
- Београд, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић: изложба новопримљених чланова УЛУС-а
- Београд, Уметничка галерија Стара капетанија: Пролећна изложба
- Београд, галерија Графички колектив: Мајска изложба графике
- Нови Пазар, галерија Сопоћанска виђења: 7. ликовни салон младих
- Гвадалупе, Мексико: међународна изложба *EX libris* "Homenage A Las Aves"
- Смедерево, Центар за културу: 4. бијенале ликовних и примењених уметности

2003.

- Београд, галерија Центар за графику и визуелна истраживања: годишња изложба завршних година студената Графичког одсека ФЛУ Београд
- Шамалије, Француска: 6. међународно тријенале мале графике
- Тетово, Македонија: Међународно бијенале мале графике
- Марамуреш, Румунија, Флореан музеј: 6. међународна изложба мале графике

2002.

- Београд, Француски културни центар: међународна изложба *EX libris*
- Солун, Грчка: изложба студената ФЛУ Београд
- Београд, галерија Студентски град: 9. бијенале југословенске графике
- Севиља, Шпанија: изложба студентске графике
- Београд, галерија ФЛУ: изложба награђених радова студената ФЛУ
- Ковин, Културни центар: 20. октобарски салон
- Београд, Уметничка галерија Стара капетанија: Јесењи земунски салон
- Београд, галерија Дипломатског клуба: Јесења изложба слика
- Београд, галерија Графички колектив: изложба мале графике

2001.

- Београд, галерија Студентски град: Бијенале југословенског студентског цртежа
- Београд, Дом омладине: 30. изложба цртежа и скулптура малог формата студената ФЛУ Београд
- Ковин, Културни центар: 19. октобарски салон
- Гвадалупе, Мексико: међународна изложба *EX libris "Homenage A Las Aves"*
- Ниш, клуб Галини: изложба мале графике Нишког графичког круга

2000. Београд, галерија ФЛУ: изложба студената 2. године ФЛУ Београд, из класе професора Душана Јефтовића

Награде

2002. Награда београдског Факултета ликовних уметности за графику.

Списак објављених радова

1. „Медијум: Мека превлака“. Ауторски отисак, бр.14, новембар 2013. (Стр. 3-4)
2. „Црно на бело“. Ауторски отисак, бр.14, новембар 2013. (Стр. 31-32)
3. „Нада последња умире“. Ауторски отисак, бр.12, март 2011.(Стр. 25-26)
4. „На граници могућег“. Ауторски отисак, бр. 11, март 2010. (Стр. 23-24)
5. „Медијум: Акватинта“. Ауторски отисак, бр. 9-10, јун-септембар 2009. (Стр. 3-5)
6. „Источник: Кинеска новогодишња честитка“. Ауторски отисак,бр. 8, март 2009. (Стр. 7 - 8)
7. „Модел“. Ауторски отисак, бр. 6, септембар 2008. (Стр. 13-14)
8. „Просторни изазови“. Ауторски отисак, бр. 4, март 2008. (Стр. 13-14)
9. „Мало а велико“. Ауторски отисак, бр. 2, септембар 2007. (Стр. 17-18)
10. „Мајска изложба графика 2007“. Ауторски отисак, бр. 1, јун 2007. (Стр. 12-13)

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И КРИТИЧКИ ОСВРТ

Докторски уметнички пројекат кандидаткиње Надежде Марковски, ПРИЗОРИ ИЗМЕЂУ ПРИРОДЕ И АРХИТЕКТУРЕ – Кадрирани фрагмент као симбиоза елемената природних и вештачки створених форми, Изложба графика и цртежа, сачињена је из визуелног дела представљеног на изложби графика и цртежа и писаног дела који има 59 страна, 10 поглавља, 16 репродукција радова аутора и 11 пратећих фотографија. Рад садржи и списак литературе од 49 јединица.

Докторски уметнички пројекат „Призори између природе и архитектуре“ представља опсежан рад који се базира на серији цртежа и графика насталих као реакција кандидаткиње, Надежде Марковски, на актуелна размишљања и доживљаје везаних за време у коме су настали, а које карактеришу крајности у њиховим екстензијама и дехуманизација човеченства. Овај пројекат је усмерен ка ликовном изразу равнотеже поменутих појава, а то су човек и његов однос према природи који је у критичном дисбалансу и самим тим узрок многих поремећаја присутних у савременом људском друштву и окружењу које оно ствара.

Концепт докторског уметничког пројекта Надежде Марковски је јасан и спроведен је кроз идеју хармонизације односа природе и архитектуре као спољашњег човековог окружења, самим тим и природе и човека који сувише дуго нису у равнотежи, природа се третира искључиво као ресурс, а не као живи систем свих нас.

Кроз етологију је показано да су људски афинитети према природним формама, као и геометријским, подједнако природни, али због људске тежње ка крајностима, дошло је до критичне тачке неравнотеже која има огроман утицај на све аспекте постојања. Дисхармонија природних и геометријских форми у свакодневном окружењу којим доминира архитектура савремене урбане средине је очигледна, Надежда Марковски кроз своје радове жели да укаже и прикаже своју визију склада, стварајући призоре између природе и архитектуре који представљају својеврсну симбиозу хармоничне целине коју сачињавају елементи из природе (као природни) и архитектуре (као вештачки створени).

Почетна инспирација за овај докторски уметнички пројекат је архитектура Фридриха Хундертвасера која у себи садржи све елементе хармоније са природом и природном средином и представља савршен узор у тој тежњи.

Архитектура као дело човекових руку и производ његовог свакодневног деловања на природну средину манифестованог кроз урбано окружење, послужила је као мотив у коме је Надежда Марковски препознала обједињене поменуте елементе дисбаланса. Уочила је потенцијале архитектуре као споне која представља битну карику у вези човека и природне средине, а која као таква представља средство којим се нарушава или постиже равнотежа ових односа. Тако је архитектура постала и основни мотив којим Надежда Марковски кроз свој рад ликовним језиком покушава да прикаже лична опажања и стремљења ка постизању хармоније кроз визије призора компонованих од елемената из природе и архитектуре.

Пројекат се састоји од теоријског и практичног дела реализованих у виду писаног рада и серије графика и цртежа презентованих на самосталној изложби кандидаткиње.

Писани рад представља детаљну анализу теоријских, ликовних и техничких аспеката присутних у настанку и кроз реализацију идеја, размишљања, доживљаја и опажања преточених у ликовни израз.

Теоријска утемељења, Надежда Марковски је пронашла у областима биологије, етологије, психологије и филозофије и образложила их кроз засебна поглавља у којима објашњава њихову повезаност са темом докторског пројекта, као и њихову присутност у свим сегментима њеног рада. Базирајући се на корелацију односа природа – човек – архитектура и њихов очигледан дисбаланс, писани део пројекта је покрио различите аспекте сагледавања ове појаве кроз конкретне теоријске потпоре.

Област хумане етологије објашњава механизме функционисања људског мозга у процесима перцепције који све обрасце препознаје првенствено у природи, у којима је Надежда Марковски пронашла адекватне паралеле са темом којом се бави. Психологија гешталта која се бави формом и начинима сагледавања исте, чини основу у битности и схватању форме Надежде Марковски, која је објашњена са психолошког и уметничког аспекта. Естетика зена и филозофија уметности Кине и Јапана су такође обрађени као битна упоришта у којима се препознају начела која Надежда Марковски користи у свом стваралачком раду кроз делове који се баве хармонијом супротности и равнотежом постигнутом усклађивањем супротности.

Користећи интерпретацију, историјски и компаративни метод, Надежда Марковски је у свом писаном делу пројекта обрадила све сегменте, мотиве и аспекте свог рада и тиме

дала комплетан увид у карактеристике и целину коју чини заједно са практичним делом, графикама и цртежима.

Ликовни аспекти су обрађени кроз анализу елемената ликовности и начина њихове примене у стваралачком процесу и уметничком изразу. Објашњења обухватају све карактеристичне ликовне елементе појединачно и њихове функције, од основних елемената (боја, линија и површина), до њихових спровођења у ликовне замисли путем кадрирања, одсуства праве линије, хармоније супротности, апстрактнијег приступа и компоновања у самосталне ликовне целине. Ликовни аспекти су такође обрађивани кроз теоријска утемељења у филозофији, конкретно филозофији уметности Кине и Јапана и зен естетици у којима је Надежда Марковски препознала начела која користи у свом ликовном раду.

Технички аспекти пројекта су обрађени кроз графичке технике које су коришћене за реализацију графика Надежде Марковски, њихових специфичности и детаљан опис њихове примене у смислу постизања конкретних циљева у процесу израде од предлошка до финалног графичког листа. Технике које су коришћене у реализацији графика су бакропис и акватинта и њихове комбинације, објашњене кроз аспекте конкретно везане за саме графичке листове настале у оквиру практичног дела пројекта.

Особеност писаног дела пројекта је у томе што, осим детаљне анализе свих аспеката који га сачињавају, он садржи и критички осврт Надежде Марковски на одређене појаве из свакодневног окружења савременог човека, као један од примера времена у коме живимо.

Презентација – изложба

Са обзиром на то да се докторски уметнички пројекат Надежде Марковски заснива на истраживању базираном на практичном раду (*Practice based research*¹), он у свом саставном делу садржи и презентацију практичног рада. Презентација практичног дела докторског уметничког пројекта је реализована као изложба радова остварених кроз класичне ликовне форме. Реч је о серији графика израђених комбинованим техникама дубоке штампе (бакропис и акватинта), формата 50 x 60 цм, и цртежа, израђених такође комбинованом техником (туш и перо, акварел и уљани пастел), истог формата. На изложби је представљен избор најуспелијих примерака из целокупног серијала којим је, користећи се ликовним језиком, Надежда Марковски изразила своју идеју и размишљања која су и била повод за реализацију овог уметничког пројекта под називом „Призори између природе и архитектуре“. Овај део пројекта је резултат интензивног, како практичног тако и мисаоног рада и напора и представља комплексну визуелну слику читавог процеса, израженог кроз класичне медијуме цртежа и графике.

ОЦЕНА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА

Остварен резултат истраживања Надежде Марковски у оквиру теме докторског уметничког пројекта „Призори између природе и архитектуре“ су квалитативни помаци у промишљању, концепцији и коначном изгледу цртежа и графика кроз доследну примену свих ликовних елемената, закључно са презентацијом поменутих радова у виду изложбе. Овај пројекат је у својој реализацији остварио све циљеве и очекиване резултате наведене у експликацији, што се односи на његов практичан и теоријски – писани део.

Писани део пројекта је успешно спроведен, доследно, детаљно и аналитички, пруживши комплетан увид у све аспекте кроз које је обрађивана тема, самим тим и целокупну слику пројекта као целине мисаоног и стваралачког процеса. Академски захтеви су задовољени и у техничком и у садржајном смислу.

Овај пројекат, његов практичан и писани део саставни су део целине која кроз детаљну анализу свих присутних аспеката покушава да објасни идеје, размишљања, доживљаје

---

¹ Malins, Julian and Gray, Carole. Appropriate Research Methodologies for Artists and Designers. <http://carolegray.net/Papers%20PDFs/cc.pdf>

и опажања Надежде Марковски, преточене у нов и другачији ликовни израз у односу на претходна постигнућа, што представља и својеврстан помак у њеном досадашњем стваралаштву.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта ПРИЗОРИ ИЗМЕЂУ ПРИРОДЕ И АРХИТЕКТУРЕ – Кадрирани фрагмент као симбиоза елемената природних и вештачких створених форми, Изложба графика и цртежа, сматра да је целокупан уметнички рад Надежде Марковски дошао до изражаја реализацијом овог пројекта, кроз практични и писани рад и као крајњи резултат донео је једно значајно остварење у домену ликовне уметности, екологије и архитектуре.

Комисија констатује да је овај пројекат одговорио захтевима и постављеним циљевима у сврси уметничког доктората, стога предлаже Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности у Београду да прихвати Извештај комисије и проследи Сенату Универзитета уметности у Београду на даље усвајање и покретање процедуре за његову одбрану.

У Београду, 25.05.2015.

1. мр Жарко Смиљанић, редовни професор ФЛУ, Београд

2. др Владимир Милановић, доцент ФЛУ, Београд

3. др Бранко Раковић, ванредни професор ФЛУ, Београд

4. др Александар Младеновић, ванредни професор ФЛУ, Београд

5. мр Гордана Петровић, редовни професор ФПУ, Београд